

apparuit arida, id est, sitiens imbrem coelestem divinatorum : qui populus unum Deum colendo, tanquam irrigata terra, ut fructus utiles posset afferre, sanctas Scripturas et Prophetias accepit. Hæc enim ætas potuit jam generare populum Deo, quia et tertia ætas, id est, adolescentia filios habere jam potest. Et ideo ad Abraham dictum est : « Patrem multarum gentium posui te, et augeam te » nimis vale, et ponam te in gentes, et reges de te exient, » et ponam testamentum meum inter me et te, et inter semen tuum post te, in generationes eorum in testamentum æternum : ut sim tibi Deus, et semini tuo post te : » et dabo tibi et semini tuo post te terram in qua habitas, » omnem terram Chanaan in possessionem æternam, et » ero illis Deus¹. » Hæc ætas porrigitur ab Abraham usque ad David quatuordecim generationibus. Hujus vespera est in populi peccatis, quibus divina mandata præteribant, usque ad malitiam pessimi regis Saül.

XXXVIII. Et inde fit mane regnum David. Hæc ætas similis juventutis est. Et revera inter omnes ætates regnat juvenus, et ipsa est firmum ornamentum omnium ætatum : et ideo bene comparatur quarto diei, quo facta sunt sidera in firmamento cœli. Quid enim evidentius significat splendorem regni quam solis excellentia? Et plebem obtemperantem regno splendor lunæ ostendit, tanquam synagogam ipsam, et stellæ principes ejus, et omnia tanquam in firmamento in regni stabilitate fundata. Hujus quasi vespera est in peccatis regum, quibus illa gens meruit captivari atque servire.

XXXIX. Et fit mane transmigratio in Babyloniam, cum in ea captivitate populus leniter in peregrino otio collocatus est. Et porrigitur hæc ætas usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi, id est, quinta ætas, scilicet

¹ Gen. xvii, 4-8.

declinatio a juventute ad senectutem, nondum senectus, sed jam non juvenus : quæ senioris ætas, est quem Græci *πρεσβύτης* vocant. Nam senex apud eos non *πρεσβύτην* sed *γέρον* dicitur. Et revera sic ista ætas a regni robore inclinata et fracta est in populo Judæorum, quemadmodum homo a juventute fit senior. Et bene comparatur illi diei quinto, quo facta sunt in aquis animalia, et volatilia cœli, posteaquam illi homines inter gentes tanquam in mari vivere cœperunt, et habere incertam sedem et instabilem, sicut volantes aves. Sed plane erant ibi etiam ceti magni, id est, illi magni homines qui magis dominari fluctibus sæculi, quam servire in illa captivitate potuerunt. Non enim ad cultum idolorum aliquo terrore depravati sunt. Ubi sane animadvertendum est, quod benedixit Deus illa animalia dicens : « Crescite et multiplicamini, et implete aquas maris, et volatilia multiplicentur » super terram¹. » Quia revera gens Judæorum, ex quo dispersa est per gentes, valde multiplicata est. Hujus diei, hoc est, hujus ætatis quasi vespera est multiplicatio peccatorum in populo Judæorum ; quia sic excæcati sunt, ut etiam Dominum Jesum Christum non possent agnoscere.

XL. Mane autem fit ex prædicatione Evangelii per Dominum nostrum Jesum Christum, et finitur dies quintus : incipit sextus, in quo senectus veteris hominis apparet. Hac enim ætate illud carnale regnum vehementer attritum est, quando et templum dejectum est, et sacrificia ipsa cessaverunt ; et nunc ea gens, quantum ad regni sui vires attinet, quasi extremam vitam trahit. In ista tamen ætate tanquam in senectute veteris hominis, homo novus nascitur, qui jam spiritaliter vivit. Sexta enim die dictum erat : « Producat terra animam vivam. » Nam quinto die dictum erat : « Producant aquæ, non animam vivam,

¹ Gen. i, 28.

» sed reptilia animarum vivarum¹: » quoniam corpora sunt reptilia, et adhuc corporali circumcissione et sacrificiis tanquam in mari gentium populus ille serviebat legi². Istam vero animam vivam dicit, qua vita jam incipiunt æterna desiderari. Serpentes ergo et pecora quæ terra producit, gentes significant jam stabiliter Evangelio credituras. De quibus dicitur in illo vase quod Petro demonstratum est in Actibus Apostolorum: « Macta et man- » duca. Et cum ille immunda diceret, responsum est ei: » Quæ Deus mundavit, tu ne immunda dixeris³. » Tunc fit homo ad imaginem et similitudinem Dei, sicut in ista sexta ætate nascitur in carne Dominus noster, de quo dictum est per Prophetam: « Et homo est, et quis agnoscet » eum? » Et quemadmodum in illo die masculus et foemina, sic et in ista ætate Christus et Ecclesia. Et præponitur homo in illo die pecoribus et serpentibus et volatilibus cœli, sicut in ista ætate Christus regit animas obtemperantes sibi, quæ ad Ecclesiam ejus, partim de gentibus, partim de populo Judæorum venerunt, ut ab eo domarentur atque mansuescerent homines, vel carnali concupiscentiæ dediti sicut pecora, vel tenebrosa curiositate obscuritati quasi serpentes, vel elati superbia quasi aves. Et sicut in illo die pascitur homo et animalia, quæ cum ipso sunt, herbis seminalibus et lignis fructiferis et herbis viridibus: sic ista ætate spiritalis homo quicumque bonus minister est Christi, et eum bene quantum potest imitatur, cum ipso populo spiritaliter pascitur sanctarum Scripturarum alimentis et lege divina: partim ad concipiendam fœcunditatem rationum atque sermonum, tanquam herbis seminalibus; partim ad utilitatem morum conversationis humanæ, tanquam lignis fructiferis; partim ad vigorem fidei, spei et charitatis in vitam æternam, tanquam herbis

¹ Gen. 1, 20. — ² Vide 1 Retræct. cap. x, n. 3. — ³ Act. x, 14.

viridibus, id est, vigentibus, quæ nullo æstu tribulationum possint arescere. Sed spiritalis sic istis alimentis pascitur, ut multa intelligat: carnalis autem, id est, parvulus in Christo, tanquam pecus Dei, ut multa credat quæ intelligere nondum potest: tamen eosdem cibos omnes habent.

XLI. Hujus autem ætatis quasi vespera, quæ utinam nos non inveniatur, si tamen nondum cœpit, illa est de qua Dominus dicit: « Putas cum veniet Filius hominis, inveniet fidem super terram¹? » Post istam vesperam fiet mane, cum ipse Dominus in claritate venturus est: tunc requiescent cum Christo ab omnibus operibus suis in quibus dictum est: « Estote perfecti, sicut Pater vester qui » in cœlis est². » Tales enim faciunt opera bona valde. Post enim talia opera speranda est requies in die septimo qui vesperam non habet. Nullo ergo modo verbis dici potest quemadmodum Deus fecerit, et condiderit cœlum et terram et omnem creaturam quam condidit: sed ista expositio per ordinem dierum sic indicat tanquam historiam rerum factarum, ut prædicationem futurorum maxime observet.

XLII. Si autem aliquem movet quod in istis ætatibus sæculi duas ætates primas denis generationibus advertimus explicari, tres autem consequentes singulæ quatuordecim generationibus contexuntur, sexta vero ista nullo generationum numero definita est; facile est videre, etiam in unoquoque homine duas primas ætates, infantiam et pueritiam, corporis sensibus inhærere. Qui sensus corporis quinque sunt; visus, auditus, olfactus, gustus et tactus: quinarius autem numerus duplicatus, quoniam duplex est sexus humanus, unde generationes tales existunt, masculinus et foemininus; quinarius ergo, ut dixi,

¹ Luc. xviii, 8. — ² Matth. v, 48.

duplicatus denarium numerum facit. Jamvero ab adolescentia et deinceps, ubi ratio jam incipit in homine prævalere, accedit quinque sensibus cognitio et actio, quibus vita regitur et administratur, ut jam septenarius numerus incipiat esse: qui similiter duplicatus, propter duplicem sexum, in quatuordecim generationibus eminet et apparet, quas habent tres ætates consequentes, tanquam adolescentis et juvenis et senioris. Senectutis vero ætas sicut in nobis nullo statuto annorum tempore definitur, sed post quinque illas ætates quantum quisque vixerit, senectuti deputatur: sic et in ista ætate sæculi non apparent generationes, ut etiam occultus sit ultimus dies, quem utiliter Dominus latere oportere demonstravit¹.

XLIII. Habet etiam unusquisque nostrum in bonis operibus et recta vita tanquam distinctos istos sex dies, post quos debet quietem sperare. Primo die lucem fidei, quando prius visibilibus credit, propter quam fidem Dominus visibiliter apparere dignatus est. Secundo die tanquam firmamentum disciplinæ, quo discernit inter carnalia et spiritalia, sicut inter aquas inferiores et superiores. Tertio die, quo mentem suam ad ferendos bonorum operum fructus, a labe et fluctibus tentationum carnalium, tanquam aridam terram a perturbationibus maris secer nit, ut jam possit dicere: «Mente servio legi Dei, carne» autem legi peccati². Quarto die, quo jam in illo firmamento disciplinæ spiritalia intelligentias operatur atque distinguit, videt quæ sit incommutabilis veritas, quæ tanquam sol fulget in anima; et quemadmodum anima ipsius veritatis particeps fiat, et corpori ordinem et pulchritudinem præstet, tanquam luna illuminans noctem; et quemadmodum stellæ omnes, scilicet intelligentiæ

¹ Matth. xxiv, 36. — ² Rom. vii, 25.

spiritalis, in hujus vitæ obscuritate tanquam in nocte micent et fulgeant. Quarum rerum notitia fortior effectus incipiat quinto die in actionibus turbulentissimi sæculi, tanquam in aquis maris operari, propter utilitatem fraternæ societatis; et de corporalibus actionibus, quæ ad ipsum mare pertinent, id est, ad hanc vitam, producere animarum vivarum reptilia, id est, opera quæ prosint animis vivis; et cetos magnos, id est, fortissimas actiones, quibus fluctus sæculi dirumpuntur et contemnuntur, et volatilia cœli, id est, voces cœlestia prædicantes. Sexto autem die producat de terra animam vivam, id est, de ipsa stabilitate mentis suæ ubi spiritalis habet fructus, id est, bonas cogitationes, motus omnes animi sui regat, ut sit in illo anima viva, id est, rationi et justitiæ serviens, non temeritati atque peccato. Ita fiat etiam homo ad imaginem et similitudinem Dei, masculus et foemina, id est, intellectus et actio, quorum copulatione spiritalis foetus terram impleat, id est, carnem subjiciat, et cætera quæ jam in hominis perfectione superius dicta sunt. In istis autem tanquam diebus vespera est in ipsa perfectione singulorum operum, et mane in inchoatione consequentium. Post istorum quasi sex dierum opera bona valde, speret homo quietem perpetuam, et intelligat quid sit: Requievit Deus septimo die ab omnibus operibus suis: quia et ipse in nobis hæc bona operatur, qui ut operemur jubet; et ipse recte requiescere dicitur, quia post hæc omnia opera requiem nobis ipse præstabit. Quomodo enim recte dicitur paterfamilias ædificare domum, cum hoc non opere suo faciat, sed eorum quibus servientibus imperat; sic recte dicitur et ab operibus requiescere, cum post perfectionem fabricæ, illis quibus imperabat permittit ut vacent, et jucundo otio perfruantur.